

MTT RAHBARLARI TOMONIDAN QO'LLANILADIGAN INNOVATSION BOSHQARUV USLUBLARI VA ULARNING KO'RINISHLARI

Karimboyeva Adolat Farhodovna

Qoraqolpog'iston Respublikasi
Beruniy tumani 40-son DMTT

Annatsiya: Ushbu maqolada Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va rejalashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan sanaladi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion boshqarishning usullari to'g'risida fikrlar bildirilgan.

Аннотация: В статье рассматривается управление и планирование в дошкольных образовательных организациях как одна из актуальных проблем. Представлены идеи инновационных методов управления в дошкольных образовательных организациях.

Abstract: This article discusses the management and planning of preschool educational organizations as one of the current challenges. The article presents ideas on innovative management methods in preschool educational organizations.

Kalit so'zlar: rahbar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari, boshqaruv, ta'lim tizimi, metodik boshqarish, innovatsion faoliyat, pedagogik jarayon.

Ключевые слова: лидер, дошкольные образовательные организации, менеджмент, образовательная система, методическое руководство, инновационная деятельность, педагогический процесс.

Key words: leader, preschool educational organizations, management, educational system, methodical management, innovative activity, pedagogical process.

Maktabgacha ta'lim tizimi jadal o'zgarayotgan zamon talablari, raqamli transformatsiya, pedagogik innovatsiyalar va ta'lim sifatiga qo'yilayotgan yangi mezonlar asosida rivojlanmoqda. Bu jarayonda MTT (maktabgacha ta'lim tashkiloti) rahbarlarining roli yanada kuchayib bormoqda. Zamonaviy rahbar nafaqat tashkiliy jarayonlarni boshqaradi, balki jamoani motivatsiya qiladi, innovatsion muhit yaratadi, pedagogik jarayonni takomillashtiradi va ta'lim sifatini doimiy ravishda nazorat qilib boradi.

Zamonaviy globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan talablar keskin o'zgarib bormoqda. Bu jarayon maktabgacha ta'lim sohasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Chunki aynan maktabgacha ta'lim bosqichi inson shaxsining dastlabki intellektual, ijtimoiy, psixologik va madaniy poydevori shakllanadigan eng muhim davr hisoblanadi. Shuning uchun MTTning samarali faoliyati ko'p jihatdan rahbar xodimlarning boshqaruv madaniyati, innovatsion fikrlashi, liderlik salohiyati, o'zgarishlarga moslasha olishi va zamonaviy boshqaruv uslublaridan foydalanish ko'nikmalariga bog'liq.

Hozirgi zamonda MTT rahbarligining mazmuni faqat ma'muriy boshqaruv yoki buyruqbozlik bilan chegaralanib qolmaydi. Aksincha, rahbar zamonaviy pedagog, strateg, psixolog, lider, innovator va motivator sifatida faoliyat yuritishi zarur. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim muassasalari faqatgina ilg'or boshqaruv uslublari, raqamli texnologiyalar, jamoaviy hamkorlik va motivatsion yondashuvlar bilan boshqarilgandagina yuqori samaradorlikka erishadi.

*Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion boshqaruvning joriy etilishi bir necha omillar
bilan izohlanadi:*

- **Jamiyat va ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasi:** elektron boshqaruv, AKT, raqamli monitoring, elektron portfoliolar, onlayn nazorat vositalari paydo bo'lishi rahbarlardan yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda.
- **Pedagogik jarayonning murakkablashuvi:** kompetensiyaviy yondashuv, individual ta'lim trayektoriyalari, inklyuziv ta'lim, STEAM va loyihaviy o'qitish kabi innovatsiyalarni boshqarish zarurati.
- **Inson omilining ahamiyati ortishi:** rahbarning jamoani boshqarish, pedagoglarni qo'llab-quvvatlash, motivatsiya va psixologik muhit yaratish ko'nikmalariga bo'lgan ehtiyoj kuchaydi.
- **Ota-onalar va jamoatchilik bilan hamkorlikning kengayishi:** ochiq boshqaruv, shaffoflik, raqamli kommunikatsiya vositalari rahbar faoliyatining ajralmas qismiga aylandi.
- **Milliy ta'lim siyosatining modernizatsiyasi:** MTT rahbarlarining innovatsion boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan.

Bunday uslublar doirasiga transformatsion liderlik, raqamli boshqaruv, kreativ-innovatsion yondashuv, demokratik va servis boshqaruv modellari, strategik boshqaruv uslublari, kompetensiyaga asoslangan menejment kabi zamonaviy boshqaruv turlari kiradi. Ularning har biri ta'lim jarayonini takomillashtirish, pedagoglar faoliyatini samarali tashkil etish, bolalar rivojlanishi uchun qulay va rivojlantiruvchi muhit yaratishda o'ziga xos ahamiyatga ega.

Jumladan, rahbarlarga ilg'or xorijiy tajribani hisobga olgan holda bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish sharoitlarini yaratish, maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni maktabga sifatli tayyorlashni tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga jahon amaliyotida keng qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini joriy etish, maktabgacha ta'lim tashkilotlariga pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirishdan iborat dolzarb vazifalar qo'yildi. **Boshqaruvning uch xil vositalari bo'lib,** birinchisi, tashkilot, boshqaruv ierarxiyasidir, Bu yerda asosiy vosita - bu odamga yuqoridan ta'sir qilish (faoliyatni rag'batlantirish, rejalashtirish, tashkil etish va nazorat qilish, shuningdek taqsimlashning asosiy funksiyalaridan foydalanish) boylik va boshqalar.). Ikkinchisi - boshqaruv madaniyati, bularga jamiyat, tashkilot, odamlar guruhi tomonidan ishlab chiqilgan va tan olingan qadriyatlar, ijtimoiy normalar, munosabatlar, xattiharakatlar majmuyi. Uchinchisi esa – bozor, bozor munosabatlari, bular. mahsulot va xizmatlarni sotish va sotib olishga, sotuvchi va xaridor manfaatlari balansiga asoslangan boshqaruvdir.

Kuzatishlarimiz bugungi kunda maktabgacha ta'lim ta'lim tashkilotlarini ilmiy-metodik asosda boshqarishda:

- uzluksiz ta'lim bosqichlari orasida uzviylikning to'la ta'minlanmaganligi;
- rahbar kadrlarning kasbiy, ilmiy-metodik tayyorgarligi ta'lim mazmuni va uning metodik ta'minotidan orqada qolishi;
- aksariyat MTT direktorlari ijodiy va ijtimoiy faollik, g'oyaviy-siyosiy yetuklik talab darajasida emasligi;
- MTT direktorlari tayyorlash tizimining ilmiy-nazariy hamda metodik jihatdan yetarlicha asoslanmaganligi,

➤ bu jarayonda zamonaviy pedagogik, axborot va innovatsion texnologiyalardan foydalanish uchun zarur bo'lgan metodik bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga e'tibor berilmaslik kabi nuqsonlar mavjud ekanligi tasdiqdanmoqda.

Ta'lim tashkilotlari direktorlarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligi bu ularning ilmiy-nazariy, psixologik-pedagogik, ilmiymetodik tayyorgarligi, g'oyaviy-siyosiy va ma'naviy-axloqiy yetukligidan iborat. Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy qismlari bir-birini to'ldiradi, o'zaro uzviy ravishda shakllanib, rivojlanadi, rahbarning mazkur tarkibiy qismlar bo'yicha egallagan bilim, ko'nikma va malakalari pedagogik faoliyatda qo'llaniladi. Shu sababli MTT direktorlarining ilmiy-metodik tayyorgarligi kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy qismlari ichida asosiy o'rinni egallaydi. Amaldagi me'yoriy hujjatlarda belgilangan ta'lim sohasidagi davlat siyosatining tamoyillaridan kelib chiqqan holda ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etish va uni takomillashtirish hamda rahbarlik faoliyatini rivojlantirish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Hozigi tez o'zgarayotgan bir davrda MTT boshqaruv kadrlari har tomonlama intellektual salohiyatli, o'z faoliyatiga jiddiy qaraydigan, har bir bajarayotgan vazifasiga ijodiy yondashadigan rahbar sifatida faoliyat olib borishini davrning o'zi taqozo etmoqda. Chunki, rahbarning teran tafakkuri va keng dunyoqarashi, zamon talabiga javob beradigan, pedagogika, psixologiya, boshqaruv ilmidan xabardorligi, ijodiy fazilat va xislatlarga, iymon-e'tiqodga, muomala madaniyatiga ega, ijtimoiy faol, tashkilotchi va tadbirkorligi u boshqarayotgan ta'lim tashkilotining kelgusidagi samarali faoliyatini belgilaydi. Zamonaviy ta'limni rivojlantirish va uni isloh qilish vazifalarini belgilashda uning sifatini ta'minlash masalalari ustuvor o'rin tutadi. Ta'lim tizimida innovatsion faoliyatini rejalashtirishning o'zi ham bir qator tamoyillarga muvofiq amalga oshiriladi.

Pedagogik adabiyotlarda ta'lim tashkilotlarini boshqarish ancha to'liq va aniq belgilab berilgan va tavsiflangan. Maktabgacha ta'limga kelsak, biz uni bir qismi deb hisoblaymiz mumkin. Demak, boshqaruv fanining barcha asosiy qoidalari, pedagogik menejment jumladan maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish uchun ham qo'llaniladi. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tizimining rivojlanish tarixining xususiyatlari va ko'p qirraliligi, ichki fazilatlar va xususiyatlarini ham maksimal darajada hisobga olish muhimdir. "Natijaga asoslangan boshqaruv" tushunchasining o'zi tashkilotning barcha a'zolari tomonidan belgilangan va kelishilgan natijalarga erishadigan boshqaruv va rivojlanish tizimi sifatida belgilanishi mumkin. Har bir rahbar o'z maktabgacha ta'lim muassasasini rivojlantirishning asosiy maqsadlarini belgilab, pedagogik jamoa bilan birgalikda butun pedagogik jarayonni tashkil qiladi, ya'ni u doimiy ravishda olingan natijalarni rejalashtirilgan natijalar bilan taqqoslaydi. Bu vaziyat bo'yicha aniq natijalar uchun tezkor qarorlar qabul qilishni talab qiladi. Natijaga asoslangan boshqaruv, dastlab jamoaga maqsadga erishish uchun barcha resurslar bilan ta'minlangan haqiqiy berilgan deb taxmin qilanadi. Bunday resurslarga odamlar, vaqt, moliya, moddiy-texnika bazasi, texnologiyalar, usullar va boshqalar kiradi.

Xulosa qilib aytganda, MTT rahbarlarining zamonaviy boshqaruv uslublaridan foydalanishi maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim omillaridan biridir. Innovatsion boshqaruv yondashuvlari rahbarning strategik fikrlashini, liderlik salohiyatini va boshqaruv samaradorligini oshiradi. Bunday uslublar jamoada kreativlikni rag'batlantiradi, ta'lim sifatini yaxshilaydi, zamonaviy raqamli infratuzilma bilan uyg'unlashtirilgan boshqaruv tizimini shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 10 iyundagi PQ-5144-son qarori.

2. F.R.Qodirova, Sh.Q.Toshpo'latova, N.M.Kayumova, M.N.A'zamova Maktabgacha pedagogika T-"Ma'naviyat" 2018y.
3. Tretyakov P.I. "Maktabgacha ta'lim muassasasi: natijalarga ko'ra pedagogik jarayonni boshqarish", M., UTs "Perspektiva", 2010y.
4. Рахматуллаева, П. М., & Маҳкамова, М. А. (2022). Yoshlar ta'lim sifatini oshirishda motivatsiyaning o'rni yoxud ulkan maqsadlar sari dastlabki qadam. Central Asian Research Journal
5. Karimova N.Q "Maktabgacha ta'lim muassalari boshqaruvining dolzarb muammolari"3-4B(2021)